

Datum Handläggare
2012-01-27 Annette Petersson

Ålderspension enligt lag och kollektivavtal

Bild 1

Det finns olika slags ålderspensioner, dels de som bestäms genom lagar, dels de som bygger på kollektivavtal. De lagstadgade pensionerna gäller lika för alla. De kollektivavtalade är olika utformade beroende på inom vilket område man arbetar och förutsätter dessutom att man omfattas av avtalet.

Lagstadgad pension kallas även för allmän pension.

Bild 2

Liknar vi hela ålderspensionen vid en cylinder, motsvarar basen de lagstadgade pensionerna. Den mellersta delen utgörs av de kollektivavtalade pensionerna. Den översta delen får representera möjligheten att frivilligt spara mer genom ett privat pensionssparande, men den delen tar vi inte upp mer i den här informationen. Den lagstadgade pensionen bestäms utifrån ett äldre pensionssystem som ger tilläggspension, och ett nytt system som ger inkomstpension och premiepension. Dessa pensioner arbetar vi ihop till, de är alltså inkomstgrundade. Dessutom finns garantipension för den som bara har arbetat lite eller inte alls. Denna grundtrygghet får man rätt till genom att bo i Sverige.

Den kollektivavtalade pensionen kompletterar den lagstadgade. Den 1 juli 2007 trädde ett nytt ITP-avtal ikraft. Det innebär stora förändringar för den kollektivavtalade pensionen. För dig som är privatanställd tjänsteman hos en arbetsgivare med kollektivavtal inom PTK-området består nu den kollektivavtalade pensionen av antingen den nya ITP 1 eller de gamla ITP 2 och ITPK.

Bild 3

Den nya allmänna pensionen infördes 1999 och skiljer sig till stora delar från den gamla. För övergången från det gamla till det nya pensionssystemet har man skapat vissa övergångsregler:

- De som är födda 1937 eller tidigare får hela sin pension från det gamla systemet i form av tilläggspension.
- De som är födda 1954 eller senare får hela pensionen från det nya systemet i form av inkomst- och premiepension.
- Den så kallade mellangenerationen, födda 1938 – 1953, får delar från det gamla och delar från det nya systemet. Uppdelningen görs i 20-delar.

(Exempelvis får den som är född 1950, 4/20-delar av hel tilläggspension och resterande 16/20-delar i inkomst- och premiepension.)

Vi beskriver nu i fortsättningen de olika pensionerna som hela pensioner, men kom ihåg att födda 1938 – 1953 bara får 20-delar av respektive inkomstgrundad pension. Detta gäller för arbete fram till 65 år. Den som arbetar vidare efter 65 år tjänar in pension helt enligt det nya systemet.

Orsaken till att mellangenerationens arbete efter 65 år ger pension helt enligt det nya systemet är att tilläggspension aldrig kan tjänas in efter det 64:e året. Mellangenerationen har också en särskild garanti, ibland kallad "ATP-garanti", som innebär att de är garanterade att få en total allmän pension som är minst så stor som den tilläggspension (ATP med folkpensionstillägg) som tjänats in till och med 1994.

ATP-garantin innebär att ett garantitillägg (icke att förväxla med garantipension) betalas ut till den som genom 20-delsinfasningen inte når den nivå de tjänat in till och med 1994 enligt det gamla systemets regler. Detta garantitillägg betalas inte ut före 65 år. Men om man tar ut de inkomstgrundade pensionerna (inkomst-/premiepension och tilläggspension) före 65 år, minskar ändå den garanterade nivån från 65 år!

Bild 4

När det gäller de lagstadgade pensionerna finns det, som sagt, både ett gammalt och ett nytt system.

Den nya ålderspensionen gäller för dem som är födda 1938 eller senare. Det är hela livets inkomster som grundar pensionens storlek. Det innebär att ju längre vi arbetar desto högre blir pensionen. Men det finns ett tak för hur höga inkomster som ger pension. Det totala pensionsgrundande inkomstunderlaget kan vara högst 7,5 inkomstbasbelopp per år.

Inkomstbasbeloppet är ett tal som följer den allmänna inkomstutvecklingen. För 2012 är inkomstbasbeloppet 54 600 kr och 7,5 inkomstbasbelopp därmed 409 500 kr.

Pensionsavgiften är bestämd till 18,5 % av pensionsunderlaget. Premien delas upp i en mindre del, som går till premiepension (2,5 % -enheter) och en större, som grundar rätt till inkomstpension (16 % -enheter).

I det allmänna systemet finns också en grundtrygghet som ger en garanterad minsta pensionsnivå till alla. Den tjänar man in genom bosättning i Sverige mellan 25 och 64 års ålder (och vid vissa förutsättningar redan från 16 år, se bild 13). Denna minsta nivå ger garantipensionen, som betalas med skatter.

Det är alltså avgiften (premien), inte pensionens storlek, som är bestämd från början för de två inkomstgrundade pensionerna (inkomst- och premiepension). Tvärtom är det med garantipensionen. Där är det nivån på pensionen som är bestämd från början och premiens storlek bestäms utifrån pensionsnivån.

Alla tre pensionerna beskattas på vanligt sätt som inkomst av tjänst.

Bild 5

De som är födda 1953 eller tidigare får ålderspensionen enligt det "gamla" pensionssystemet det vill säga folkpension och ATP. Dessa båda pensioner har slagits ihop och kallas nu för tilläggspension.

Tilläggs pensionen arbetar man ihop till från 16 till och med 64 års ålder. Varje arbetat år ger pensionspoäng utifrån hur hög inkomsten varit. Även här är det högst 7,5 inkomstbasbelopp per år som kan vara pensionsgrundande (det vill säga samma som för inkomst- och premiepension).

Tilläggs pensionens storlek är bestämd från början och är en andel av de 15 bästa årens snittinkomst.

Det är alltså pensionens storlek, inte premien som är bestämd från början för tilläggs pensionen.

Lite "överkurs" om den allmänna pensionens finansiering (gäller oavsett vilken inkomstgrundad pension man får): Fortfarande utreds hur pensionspremien ska betalas, men tanken är att hälften, 9,25 %, betalas av arbetsgivaren genom arbetsgivaravgifter. Den andra hälften betalas av individen själv genom en allmän pensionsavgift. Avgiften ska tas ut på den pensionsgrundande inkomsten. Den allmänna pensionsavgiften är från 1999 i sig inte pensionsgrundande och är för närvarande 7 %.

Pensionsrätten för pensionsgrundande belopp (fiktiva inkomster) till exempel vid år med små barn, betalas helt genom en statlig ålderspensionsavgift.

Bild 6

Vad får då räknas med i den pensionsgrundande livsinkomsten (PGI)? Jo, självklart får arbetsinkomster räknas med. Även socialförsäkringsersättningar som vi får i stället för arbetsinkomsterna, till exempel sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning får räknas med.

"Egenavgiften" (den allmänna pensionsavgiften) är dock inte pensionsgrundande.

Denna pensionsgrundande inkomst ("PGI") fastställs varje kalenderår av Skatteverket (i samband med skattetaxeringen) och gäller även för tilläggs pensionen.

För de nya allmänna pensionerna får man dessutom pensionsavgifter inbetalade på fiktiva inkomster då man:

1. är småbarnsförälder under barnets fyra första år (tidigast från 1960)
2. gör värnplikt (tidigast från 1995)
3. studerar med studiemedel (tidigast från 1995).
4. har sjuk- eller aktivitetsersättning (före år 2003 = förtidspension).

Det fiktiva underlaget är:

1. *det bästa av de tre alternativen*
 - utfyllnad, utöver andra pensionsgrundande inkomster, upp till föräldrarnas inkomst före barnets födelse
 - utfyllnad upp till 75 % av allas genomsnittsinkomst
 - ett fast tillägg, utöver andra pensionsgrundande inkomster, på ett inkomstbasbelopp.
2. *50 % av allas snittinkomst*
3. *138 % av studiebidraget*

4. enkelt uttryckt skillnaden mellan sjuk/aktivitetsersättningen och den så kallade antagandeinkomsten. (Under år 2007 räknades skillnaden på 80 procent av antagandeinkomsten).

För att man ska få pension utbetald för de avgifter som betalats på fiktiva inkomster krävs att man uppfyller ett så kallat förvärvsvillkor. Det innebär att man måste ha haft verkliga pensionsgrundande inkomster motsvarande två inkomstbasbelopp per år under minst fem år fram till det år man fyller 70 år.

Bild 7

Inkomstpensionen tjänas in genom att den större avgiftdelen, 16,0 % -enheter, betalas in varje år. Den administreras av Pensionsmyndigheten. Kom ihåg att de som är födda 1938 – 1953 tjänar in pensionen på vissa 20-delar av denna premie (bild 5). (Arbetar man efter det 64 året tjänar man dock in pensionen på 20 20-delar.)

Varje år görs en omräkning av alla inbetalade premier med ett så kallat inkomstindex. Detta index följer den allmänna inkomstutvecklingen. Den intjänade pensionsrätten följer på detta sätt samhällsekonomin.

När utgifterna (intjänade pensionerna) i inkomstpensionssystemet överstiger inkomsterna (avgifterna) används ett så kallat balansindex i stället för inkomstindex. Pensionerna räknas då inte upp med inkomstindex fullt ut.

Vidare tillgodoräknas vi varje år arvsvinster. Det innebär att den pensionsrätt som de som avlidit under året tjänat in, delas upp på oss som fortfarande lever. Uppdelningen görs per årskull.

Slutligen dras pensionssystemets omkostnader (förvaltningskostnader) bort. På detta sätt skapas varje år en pensionsbehållning.

Eftersom hela livets inkomster ligger till grund för inkomstpensionen påverkas den av om man pensionerar sig tidigt eller sent. Tidig pensionering betyder lägre livsinkomst och dessutom en längre utbetalningstid. Vid en tidig pensionering blir därmed månadspensionen lägre än vid en sen pensionering.

Inkomstpensionen finansieras genom ett så kallat fördelningssystem. Det betyder att varje års inbetalda premie registreras för individens räkning, men används direkt till det årets pensionsutbetalningar. Det sker alltså inget verkligt sparande. Med våra premier betalar vi idag våra föräldrars pensionsutbetalningar med förhoppningen att våra barn ska betala våra pensioner. Detta är ett sätt att fördela kostnaden över generationer, ett generationskontrakt.

Varje år får vi ett besked från Pensionsmyndigheten (orange kuvertet) som bland annat visar hur stor pensionsrätt vi tjänade in under det senast beslutade året. Dessutom står det hur stor den totala behållningen är och hur stor pension vi kan förvänta oss om de nuvarande förutsättningarna fortsätter att gälla fram tills vi går i pension.

Bild 8

Inkomstpensionen betalas ut från pensioneringen och hela den resterande delen av livet. Den kan tas ut i delar och man kan göra uppehåll i utbetalningen.

Pensioneringen kan ske tidigast från 61 års ålder.

Pensionsbeloppet beräknas genom att hela pensionsbehållningen delas med ett delningstal. Delningstalet tas fram utifrån den återstående medellivslängden inom

den egna årskullen. Men i delningstalet ingår också ett slags förtida uttag av en antagen framtida tillväxt på 1,6 %, en så kallad norm. Detta för att få en jämnare fördelning av pensionen under utbetalningstiden.

Under pensionstiden följer inkomstpensionen inkomstutvecklingen i samhället, med justering för denna norm, genom en så kallad "följsamhetsindexering".

Bild 9

2,5 % -enheter av avgiften betalas till premiepensionen som administreras av Pensionsmyndigheten. Premiepensionen sparas i fonder och fungerar ungefär som en privat pensionsförsäkring. Du bestämmer själv mer över denna pension. Kom ihåg att de som är födda 1938 – 1953 tjänar in pensionen på vissa 20-delar av denna premie (bild 5). (Arbetar man efter det 64 året tjänar man dock in pensionen på 20 20-delar.)

I premiepensionsvalet väljer du själv fondförvaltare och fond och till skillnad från inkomstpensionen sparas verkligen avgifterna till just din egen pension (= premiereservsystem). Det gäller alltså att placera sitt pensionskapital i en fond med så bra avkastning som möjligt. Men administrationskostnader som fonderna tar är olika och påverkar alltså också premiepensionens storlek.

Vidare kan du om du har familj välja till ett frivilligt efterlevandeskydd. Kostnaden tas från ditt premiepensionskonto. Observera dock att efterlevandeskyddet bara går att välja under pensioneringen.

Dessutom kan makar föra över premiepensionsrätten till varandra. Detta görs per år och ska avse hela det aktuella årets premiepensionsrätt.

Premiepensionens storlek påverkas även av pensioneringstidpunkten. Ju tidigare pensionering desto lägre pension och tvärtom.

Premiepensionsrätten följer de valda fondernas utveckling. Vi får besked (orange kuvertet) varje år från Pensionsmyndigheten om den premiepensionsrätt vi tjänat in för året och dess aktuella värde. Vi får även uppgift om hur stor pension vi kan förvänta oss om de nuvarande förutsättningarna fortsätter att gälla fram tills vi går i pension.

Bild 10

Premiepensionen beräknas på försäkringsmässiga grunder och betalas ut under hela det resterande livet. Man kan ta ut pensionen i delar och göra uppehåll i utbetalningen. Pensionering kan tidigast ske från 61 års ålder.

Vid pensioneringen kan man välja att ha kvar pensionskapitalet i fonder. Pensionen kommer då att variera med fondvärdet. Pensionärens andel i fonden sjunker varje månad under utbetalningstiden, men fondens värde kan öka (och ge höjd pension) eller minska (och ge sänkt pension).

Vid pensioneringen kan man också välja att teckna en traditionell försäkring hos Pensionsmyndigheten (i stället för att ha kvar fondförsäkringen). En sådan ger ett garanterat månadsbelopp och en möjlighet till återbäring (det vill säga ytterligare ränta).

Under utbetalningstiden förändras pensionen. Är den fondförsäkrad förändras den med fondandelarnas värde. Och är den traditionellt försäkrad, förändras den med en eventuell återbäring utifrån hur Pensionsmyndigheten lyckats förränta kapitalet. Mer information om premiepensionsvalet finns på Pensionsmyndighetens hemsida (www.pensionsmyndigheten.se).

Bild 11

Tilläggs pensionen består av en ATP-del och ett folkpensionstillägg. ATP-delen är en andel av medelinkomsten de 15 bästa åren. Folkpensionstillägget är en andel av prisbasbeloppet.

Prisbasbeloppen är tal som följer prisernas utveckling i Sverige. År 2012 är prisbasbeloppet 44 000 kr och det förhöjda prisbasbeloppet 44 900 kr.

Varje års inkomst görs om till en pensionspoäng. Poängen är pensionsinkomsten uttryckt i antal basbelopp i stället för i kronor. På det sättet behålls ett fast värde på inkomstunderlaget.

Tilläggs pensionen blir lägre om man har färre än 30 poängår. Varje år får vi uppgift om hur hög pensionspoäng vi tjänat in och förväntad pensionsstorlek i beskedet från Pensionsmyndigheten (orange kuvertet).

Tilläggs pensionen finansieras med ett fördelningsystem (som inkomstpensionen, bild 7).

Bild 12

Tilläggs pensionen betalas ut från pensioneringen och hela den resterande delen av livet. Den kan tas ut i delar och man kan göra uppehåll i utbetalningen. Pensioneringen kan ske tidigast från 61 års ålder.

ATP-delen är 60 % av ATP-medellönen. För att få fram denna medellön tar man genomsnittet av de 15 bästa åren (det vill säga snittet av de bästa pensionspoängen) och multiplicerar detta med det aktuella prisbasbeloppet.

Folkpensionstillägget är 96 % för gift, och 78,5 % för ogift, av prisbasbeloppet.

Kom ihåg att de som är födda 1938 – 1953 får bara vissa 20-delar av tilläggs pensionen (bild 5).

Fram till 65 år följer tilläggs pensionen prisutvecklingen. Därefter följsamhetsindexeras den (som inkomstpensionen under utbetalningstid, bild 8).

Den inkomst som tillgodoräknas för tilläggs pensionen får varje år vara högst 7,5 inkomstbasbelopp efter avdrag för "egenavgiften" (den allmänna pensionsavgiften).

Inkomsten som räknas för ATP-delen minskas dessutom med ett (förhöjt prisbasbelopp.)

Pensionsavgiften ger alltså inte pension och basbeloppet dras av från "ATP-inkomsten" därför att man, utöver ATP, också får folkpensionstillägget. För ATP-delen är det bara 15 poängår där storleken har betydelse. För de resterande poängåren upp till 30 år, saknar storleken betydelse.

Under de år man har arbetat har varje års "ATP-inkomst" gjorts om från antal kronor till antal basbelopp, genom att man har dividerat krontalet med det förhöjda prisbasbeloppet. Snittet av de 15 högsta pensionspoängen ("ATP-poängen") är därför medellönen uttryckt i basbelopp. Denna medelpoäng tar man, vid pensionsutbetalningen, upp till kronor igen genom att multiplicera den med det aktuella prisbasbeloppet.

Bild 13

Garantipensionen är det lagstadgade pensionssystemets grundtrygghet som man tjänar in genom bosättningstid i Sverige. Man får räkna tiden man bor i Sverige från det kalenderår man fyller 25 år till och med det år man fyller 64 år. Åren mellan 16 och 24 års ålder kan också få räknas om man haft en pensionsgrundande inkomst på minst ett inkomstbasbelopp, respektive år.

Det krävs 40 boår för att få full garantipension. Vid färre boår reduceras garantipensionen proportionellt. Pensionen betalas genom statliga medel. Garantipensionens storlek är maximalt 2,13 prisbasbelopp för ogift och 1,90 för gift. Eftersom garantipensionen är en grundtrygghet minskas den med inkomstgrundad allmän pension, det vill säga med intjänad inkomstpension och premiepension (schablonberäkning) samt med tilläggs pension och eventuell utländsk pension.

Däremot minskas den inte med tjänstepension (t ex ITP/ITPK), privat pension eller förmögenhet. Den minskas inte heller med överförd premiepension mellan makar. Garantipensionen beskattas som vanlig inkomst. Pensionsmyndigheten är administratör.

Pensionsåldern är 65 år och den garanterade minstanivån gäller livet ut. Garantipensionen kan inte tas ut i förtid och blir inte högre om man gör ett senare uttag.

Den garanterade pensionsnivån (maximalt 2,13/1,90 prisbasbelopp) påverkas av den inkomstgrundade pensionen på så sätt att garantipensionen är helt bortreducerad vid en intjänad inkomstgrundad pension motsvarande cirka 3 prisbasbelopp för ogift och 2,7 prisbasbelopp för gift pensionär.

Ovanstående gäller garantipensionen för födda 1938 eller senare. För tidigare födda beräknas den enligt helt andra regler.

Garantipensionen betalas ut till den som bor i Sverige eller den EU-medborgare som kvalificerat för garantipension enligt ovan och som bor inom EU.

Bild 14

Den kollektivavtalade ITP-planen är uppdelad i två olika delar med dels ITP 1 dels ITP 2 som innehåller förmånsbestämd ITP 2 och ITPK. Man omfattas av en av delarna. Dessa pensioner tjänas in vid anställning hos arbetsgivare som tecknar ITP. Enligt huvudregeln avgör födelseåret om man har ITP 1 eller ITP 2 + ITPK. Födda 1979 eller senare har ITP 1, medan födda 1978 eller tidigare har ITP 2 + ITPK. Men det finns två undantag. Dels kan arbetsgivare som blivit kollektivavtalsbundna att teckna ITP efter den 25 april 2006 få godkänt att alla ska ha ITP 1, oavsett födelseår. Dels kan så kallade 10-taggar (de som tjänar mer än 10 inkomstbasbelopp) födda före 1979, komma överens med arbetsgivaren att ha ITP 1 (i stället för ITP 2 + ITPK).

ITP 2-pensionen tjänas in från 28 år till pensionsåldern 65 år. Den här pensionen är en på förhand bestämd andel av lönen, det vill säga den är förmånsbestämd, och det är arbetsgivaren som, betalar de premier som behövs. ITPK-pensionen, där K står för komplettering, tjänas också in från 28 år till pensionsåldern 65 år. Men här är det premien som är bestämd, det vill säga den är premiebestämd. Den betalas löpande av arbetsgivaren och är 2 % av lönen. ITPK-pensionen blir sedan så stor som inbetalade premier räcker till.

ITP 1-pensionen tjänas in från 25 år till 65 år. Men den som arbetar kvar efter 65 år kan komma överens med arbetsgivaren att fortsätta tjäna in den här pensionen även efter 65 år. Här är det också premien som är bestämd. Den betalas löpande av arbetsgivaren och är 4,5 % av den kontant utbetalda månadslönen upp till motsvarande ett årsbelopp på 7,5 inkomstbasbelopp och 30 % på lön däröver.

Bild 15

Det är samma inkomst som ligger till grund för både ITP 2 och ITPK, men här gäller ett annat lönebegrepp än för den allmänna pensionen.

Det är arbetsgivaren som anmäler en årslön till Collectum. Den består av:

- den aktuella fasta månadslönen multiplicerad med 12,2, där "0,2" motsvarar det kontanta semestertillägget
- rörliga lönedelar beräknade som de tre närmast föregående årens genomsnitt
- föregående års utbetalda ersättning för regelmässigt skiftarbete, förskjuten arbetstid och liknande
- naturaförmåner i form av helt fri kost eller bostad
- restidsersättning.

Lägg märke till att exempelvis bilförmån och övertid inte ger ITP 2.

Den här pensionsmedförande lönen får vara högst 30 inkomstbasbelopp, det vill säga 1 638 000 kronor år 2012.

Bild 16

Den förmånsbestämda ITP 2-pensionen beräknas på den sista lönen före pensionsåldern. När försäkringen ändras, till exempel genom ny anmäld lön, skickar Collectum ut ett försäkringsbesked.

Det är den sista lönen månaden före den man fyller 65 år (når pensionsåldern) som görs om till en årslön (se bild 15) och ligger till grund för pensionens storlek. Men det finns en begränsningsregel (kapningsregeln) som innebär att lönehöjningar när det är mindre än 60 månader kvar till 65 år (pensionsåldern) inte alltid fullt ut blir pensionsmedförande.

För att få full (hel) pension krävs att man har minst 360 månaders godkänd tjänstetid.

Storleken av pensionen påverkas också av från vilken tidpunkt (tidigast 55 år) man tar ut pensionen och om man tar ut pensionen under hela det resterande livet eller under en begränsad tid (minst 5 år).

ITP 2 finansieras med ett premiereservsystem. Det betyder att premierna som arbetsgivaren betalar, sparas till just din egen ITP-pension.

Bild 17

För att få full ITP 2 krävs, som sagt, minst 360 månaders godkänd tjänstetid för ITP.

- Först och främst godkänns tid när man arbetar hos en arbetsgivare som tecknar ITP.
- Även tid när man blivit sjuk hos sådan arbetsgivare får räknas och när föräldrapenning betalas ut.
- Dessutom godkänns tid i tidigare anställning. Genom de så kallade samordningsbestämmelserna kan även i vissa fall tid i annat avtalsområde tillgodoräknas.

För att försäkras för ITP 2 ska man ha en anställning på minst 8 timmar per vecka och man måste ha minst 36 månader i total beräknad tjänstetid, det vill säga godkänd historisk tid tillsammans med återstående tid fram till pensionsåldern.

Samordningsbestämmelserna är komplicerade. Samordning med tjänstepension och tid från annat avtalsområde, utanför ITP, håller på att fasas ut, men kan gälla för vissa.

Bild 18

ITP 2-pensionen betalas normalt ut från pensionsåldern, 65 år. Storleken är en andel av slutlönen. Men lönen delas upp i olika skikt, där man får olika procentandelar av respektive löneskikt i pension. Bilden visar hur stor andel som gäller för respektive skikt. Dessa procenttal förutsätter minst 360 månaders godkänd tjänstetid. Vid kortare tjänstetid minskar pensionen proportionellt mot antal månader som fattas. Under utbetalningstiden följer ITP-pensionen prisernas utveckling genom att Alectas styrelse, beslutar om ett pensionstillägg för ett år i taget. Pensionstillägget får högst motsvara konsumentprisindex förändring.

År 2012 gäller följande krontalsgränser:

Antal inkomstbasbelopp	Antal kronor
7,5	409 500
20	1 092 000
30	1 638 000

Bild 19

Här är ett exempel på hur ITP 2-pensionen beräknas.

Observera att de procentandelar av slutlönen vi nämnt bara gäller om man är kvar hos ITP-arbetsgivaren fram till pensionsåldern. Slutar man tidigare får man inte en andel av lönen i pension, utan i stället en intjänad pension som beräknas utifrån de avgifter som betalats in (ett så kallat fribrev).

Bild 20

Till ITPK-pensionen betalar arbetsgivaren löpande 2 % av lönen som sparas till just den egna pensionen (= premiereservsystem).

Kompletterande premie, utöver 2 %, kan arbetsgivaren och fackföreningen/den anställda komma överens om.

Genom flera egna val kan man påverka ITPKs storlek. ITPK-pensionen påverkas av:

- hur premien placeras, i en traditionell försäkring eller i en fondförsäkring
- de administrationskostnader som bolagen tar
- vilken avkastning man får på den inbetalade premien

ITPK påverkas också av:

- vilket försäkringsbolag man valt ska förvalta premien
- om en del av premien ska användas för att teckna frivilligt efterlevandeskydd till de närmaste
- under hur lång tid som pensionen ska betalas ut.
- pensioneringstidpunkten har också betydelse.

I en traditionell försäkring låter man försäkringsbolaget placera premierna. Man kan inte påverka hur de placeras innan de ska betalas ut som pension. I gengäld får man en utlovad pension för varje inbetald premie och ofta dessutom en låg garanterad ränta. Därutöver kan ytterligare återbäring ges beroende på hur bra bolaget placerat premierna.

I en fondförsäkring får man inget utlovat belopp men man placerar och omplacerar själv premien i olika fonder, med låg eller hög chans/risk till värdetillväxt/värdeförlust.

Det finns två olika efterlevandeskydd som man kan välja. Man väljer inget, det ena eller båda. Väljer man efterlevandeskydd blir den egna ålderspensionen från ITPK lägre.

ITPK familjeskydd innebär att om man avlider före 65 år (pensionsåldern för ITP) betalas valt antal prisbasbelopp ut per år under valt antal år till de närmaste i familjen.

Man väljer bland nivåerna 1, 2, 3 eller 4 prisbasbelopp med utbetalningstid 5, 10, 15 eller 20 år. (Familjeskyddet är detsamma som för ITP-valet, se vidare texten för bild 22). Vid val som skett före den 1 april 2008 gällde ett annat familjeskydd med andra nivåer och annan kostnad.

ITPK med återbetalningsskydd innebär att de premier som betalats in till ITPK-pensionen går till de närmaste i familjen om man avlider innan ITPK betalats ut.

Om man inte gör något ITPK-val alls, placeras ITPK-premien i en traditionell försäkring i Alecta, utan skydd till familjen, men man får hela avkastningen på försäkringen, och man har en garanti som minst ger pengarna tillbaka vid pension.

Före juli 2007 placerades icke-väljarens ITPK-premie i en så kallad ursprunglig ITPK. Detta alternativ gav inte någon förräntning (återbäring) utöver en låg garanterad ränta. Man kunde då inte heller välja till något efterlevandeskydd (ITPK familjeskydd / återbetalningsskydd). Under utbetalningstiden följer ursprunglig ITPK prisernas utveckling på samma sätt som ITP 2-pensionen (se bild 18). Men genom det nya ITP-avtalet har alltså nyintjänande av ursprunglig ITPK upphört. Har man tidigare tjänat in ursprunglig ITPK kan det vara lämpligt att flytta kapitalet till en av den nya upphandlade försäkringsprodukterna, där man kan få förräntning av kapitalet.

Hur stor ITPK blir bestäms bland annat av hur mycket de inbetalade premierna, efter förräntning och avdrag för administrationskostnader, räcker till samt under hur lång tid den ska betalas ut.

Varje år får man ett försäkringsbesked från det valda bolaget.

Bild 21

Det är inte samma inkomst som ligger till grund för ITP 1 som för ITP 2 / ITPK. ITP 1-premiens underlag är den kontant utbetalda bruttolönen varje månad, förutom kostnadsersättningar (som inte får räknas med).

Det innebär att om man normalt tjänar under 34 125 kronor i månaden (7,5 inkomstbasbelopp/12), men en månad har en högre lön på grund av till exempel övertid, betalas det in 30 procent i pensionspremie för den överstigande lönedelen. Det finns ingen övre gräns ("tak") för premieunderlaget.

Arbetsgivaren betalar premien till Collectum varje månad.

Bild 22

Till ITP 1-pensionen betalar arbetsgivaren löpande 4,5/30 % av lönen som sparas till just den egna pensionen (= premiereservsystem). Arbetsgivaren och fackföreningen/den anställda kan komma överens om att kompletterande premie, utöver 4,5/30 %, ska betalas.

Genom flera egna val kan man påverka ITP 1:s storlek. ITP 1-pensionen påverkas av:

- hur premien placeras, i en traditionell försäkring eller i en fondförsäkring. Men minst 50 % av premien måste placeras i en traditionell försäkring.
- de administrationskostnader som bolagen tar
- vilken avkastning man får på den inbetalade premien

ITP 1 påverkas också av:

- vilket försäkringsbolag man valt ska förvalta premien
- om en del av premien ska användas för att teckna frivilligt efterlevandeskydd till de närmaste
- under hur lång tid pensionen ska betalas ut
- pensioneringstidpunkt.

Det finns två olika efterlevandeskydd som man kan välja. Man väljer inget, det ena eller båda. Väljer man efterlevandeskydd blir den egna ålderspensionen från ITP 1 lägre.

Familjeskydd innebär att om man avlider före 65 år betalas 1, 2, 3 eller 4 prisbasbelopp ut per år under 5, 10, 15 eller 20 år till de närmaste i familjen. (Utbetalningen kan dock inte ske längre än till den avlidne skulle ha fyllt 70 år). Kostnaden för familjeskyddet är beroende av åldern, valt antal basbelopp och utbetalningstid.

På Collectums hemsida kan man se hur stor kostnaden är.

Återbetalningsskydd innebär att de premier som betalats in till ITP 1-pensionen går till de närmaste i familjen om man avlider innan ITP 1 betalats ut.

Om man inte gör något ITP 1-val alls, placeras ITP 1-premien i en traditionell försäkring i Alecta, utan skydd till familjen, men man får hela avkastningen på försäkringen, och man har en garanti som minst ger pengarna tillbaka vid pension.

Hur stor ITP 1 blir bestäms bland annat av hur mycket de inbetalade premierna, efter förräntning och avdrag för administrationskostnader, räcker till samt under hur lång tid den ska betalas ut. Varje år får man ett försäkringsbesked från det valda bolaget.

Mer information om ITP-valet finns bland annat på PTKs hemsida (www.ptk.se) och på Collectums hemsida (www.collectum.se).

Bild 23

ITP 1- och förmånsbestämda ITP 2-pensionerna betalas normalt ut livslångt. ITPK betalas normalt ut under 5 år. Men man bestämmer vid pensioneringen själv under hur lång tid dessa pensioner ska betalas ut. De måste dock betalas ut under minst 5 år, utom ITPK som kan betalas ut under minst 2 år.

Man kan också välja att ta ut dessa pensioner delvis.

Bild 24

Både inkomstpension och premiepension får tas ut från tidigast 61 år. De beräknas alltid som pensioner hela livet ut. Men delvis uttag är möjligt (en fjärdedel, halv eller tre fjärdedelar). Även uppehåll i utbetalningen är möjligt. Det finns ingen senaste tidpunkt när de ska börja betalas ut.

Tilläggs pensionen har pensionsåldern 65 år, men den kan tas ut från tidigast 61 år och senast från 70 års ålder (senare uttag är möjligt men vid uttag efter 70 års ålder höjs inte pensionen mer). Den kan också tas ut i delar (en fjärdedel, halv eller tre fjärdedelar), och uppehåll är möjligt.

Inkomstpension och tilläggs pension måste tas ut samtidigt och till samma delar och garantipension förutsätter uttag av dessa.

Tänk på att man alltid måste ansöka om den allmänna pensionen hos Pensionsmyndigheten för att börja få den utbetald. Det gäller all allmän pension och oavsett när ifrån uttaget sker.

De kollektivavtalade pensionerna ITP 1, förmånsbestämd ITP 2 och ITPK tas normalt ut från 65 år, men kan tas ut från tidigast 55 år.

Förtida uttag före pensionsåldern kräver den försäkrades pensioneringssyfte, det vill säga denne ska sluta arbeta för att pensionera sig eller avse arbeta mindre än 8 timmar per vecka.

Det finns en fördel med att vänta med ITP 2-pensionerna till efter fyllda 62 år (= tidigast från månaden efter den man fyller 62 år). Det finns nämligen en särskild regel för den som omfattas av ITP 2 och som, efter fyllda 62 år, slutar hos ITP-arbetsgivaren för att pensionera sig. Då betalas, med kollektiva medel, de premier som arbetsgivaren (vid fortsatt arbete) skulle ha betalat för ITP 2 och ITPK fram till 65 år (pensionsåldern). Det betyder att pensionen inte blir lägre om man väntar med uttaget av ITP till 65 år, men om man gör ett förtida uttag blir den livslånga månadspensionen lägre eftersom den då ska räcka under en längre utbetalningstid.

Bild 25

Bildens punkter anger exempel på hur man kan påverka sin pension.

Bild 26

Bilden visar exempel på vart man kan vända sig för att få mer information.